

บทที่ ๒

วรรณคดีที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง การสอนซ่อมเสริมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัด กรมสามัญศึกษา ในเขตการศึกษา ๓ นี้ ผู้วิจัยได้กำหนดหัวข้อในการเสนอวรรณคดีที่เกี่ยวข้องไว้ตามหัวข้อต่อไปนี้

ความหมายของการสอนซ่อมเสริม

ประโยชน์ของการสอนซ่อมเสริม

ประเภทของการสอนซ่อมเสริม

หลักการสอนซ่อมเสริม

ผู้รับผิดชอบในการสอนซ่อมเสริม

ขั้นตอนในการสอนซ่อมเสริม

การวินิจฉัยข้อบกพร่องของผู้เรียน

การดำเนินการสอนซ่อมเสริม

การประเมินผลการสอนซ่อมเสริม

ปัญหาในการจัดการสอนซ่อมเสริม

ความหมายของการสอนซ่อมเสริม

การสอนซ่อมเสริม (remedial teaching) ได้มีนักการศึกษาให้ความหมายของการสอนซ่อมเสริม ตามแนวความคิดของแต่ละคนดังนี้

กูด (Good ๑๙๓๓: ๕๕๐) ให้ความหมายของการสอนซ่อมเสริมไว้ว่าเป็นการสอนที่จัดขึ้นเป็นพิเศษ เพื่อให้นักเรียนได้มีประสิทธิผลในทางการเรียน เช่น การสอนซ่อมเสริมให้กับนักเรียนที่ประสบปัญหาเกี่ยวกับการอ่าน

อ่ำไพ สุจริตกุล (๒๕๑๖: ๘๖-๘๗) ให้ความหมายของการสอนซ่อมเสริมไว้ว่าเป็นการสอนเพื่อแก้ไขข้อบกพร่อง และเสริมทักษะการเรียนรู้ใหม่ให้แก่เด็ก เป็นการสอนที่จัดขึ้นสำหรับเด็กที่ต้องการความช่วยเหลือเป็นพิเศษจากครู

กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (๒๕๒๔ : ๕๗) ให้ความหมายของการสอนซ่อมเสริม ไว้ว่า เป็นการสอนกรณีพิเศษนอกเหนือไปจากการสอนตามปกติ เพื่อแก้ไขข้อบกพร่องที่พบในตัวนักเรียน

พันทิพา อุทัยสุข (๒๕๒๔ : ๓๐) ให้ความหมายของการสอนซ่อมเสริมไว้ว่า เป็นการสอนเพื่อแก้ไขข้อบกพร่อง และเสริมทักษะการเรียนรู้ใหม่ ๆ ให้แก่ผู้เรียน ซึ่งโดยปกติจะจัดขึ้นสำหรับเด็กที่ต้องการความช่วยเหลือเป็นพิเศษ แต่อย่างไรก็ตาม อาจจัดให้ได้สำหรับผู้เรียนทั้งหมด

คลาร์ก และสตาร์ (Clark and Starr ๑๕๖๓ : ๕๖๓) ให้ความหมายของการสอนซ่อมเสริมไว้ว่า คือ การสอนซึ่งได้กำหนดขึ้นเป็นพิเศษ สำหรับนักเรียนที่มีการเรียนไม่บรรลุจุดประสงค์ที่ได้กำหนดไว้

จากความหมายดังกล่าวแล้ว สรุปได้ว่า การสอนซ่อมเสริมหมายถึง การสอนที่จัดให้กับนักเรียนที่มีความบกพร่อง และประสบปัญหาเกี่ยวกับการเรียน โดยมุ่งแก้ไขข้อบกพร่อง และเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียน และในขณะเดียวกัน อาจจะเป็นการจัดขึ้น เพื่อให้นักเรียนโดยทั่ว ๆ ไป ได้มีการเรียนรู้และทักษะเพิ่มมากขึ้นด้วย

ประโยชน์ของการสอนซ่อมเสริม

จากความหมายของการสอนซ่อมเสริมดังกล่าวแล้ว จะเห็นได้ว่าการสอนซ่อมเสริมมีจุดประสงค์ในอันที่จะแก้ไขข้อบกพร่อง และเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนของนักเรียน จะเห็นประโยชน์ที่นักเรียนจะได้รับจากการสอนซ่อมเสริมก็คือ การที่นักเรียนจะได้มีความรู้เพิ่มขึ้นนั่นเอง กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (๒๕๒๔ : ๕๘) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการสอนซ่อมเสริมไว้ว่า

... การสอนซ่อมเสริมเป็นวิธีการที่จะช่วยให้นักเรียนที่เรียนช้า สามารถรู้เรียนได้ทันเพื่อน ช่วยให้นักเรียนที่เรียนไม่เข้าใจมีความเข้าใจมากขึ้น ช่วยให้นักเรียนที่เรียนแล้ว ยังไม่สัมฤทธิ์ผลตามจุดมุ่งหมาย หรือจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมใดสัมฤทธิ์ผล ช่วยให้นักเรียนที่เรียนดี เรียบแกลง มีความฉลาดเฉลียวอยู่แล้ว ได้มีโอกาสเสริมความรู้ให้เพิ่มมากยิ่งขึ้น...

พันทิพา อุทัยสุข (๒๕๒๔ : ๓๐) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการสอน
ซ่อมเสริมไว้ ดังนี้

๑. ทำให้ผู้เรียนที่เรียนอ่อนสามารถเรียนได้ทันเพื่อน
๒. ทำให้ผู้เรียนทั้งหมดเรียนได้ดียิ่งขึ้นกว่าเดิม
๓. ทำให้ผู้เรียนที่เรียนเก่งอยู่แล้ว สามารถเรียนได้ดีที่สุดตามความ

สามารถ

นอกจากนี้ ยังมีผลงานการวิจัยที่แสดงถึงประโยชน์ของการสอนซ่อมเสริม
ดังต่อไปนี้

จินนาภา สัตยบุตร (๒๕๒๑ : ๕๖) ได้ศึกษามลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
ซ่อมเสริมคณิตศาสตร์ วิธีการของนักเรียนชั้น ป.๒ ที่มีและไม่มีการสอนซ่อมเสริม พบว่า
การสอนซ่อมเสริมให้ตรงจุดบกพร่องตามลำดับขั้นของการเรียนรู้ และการสอนซ่อม
ท้ายบทเรียนทุกครั้ง เพื่อให้ผ่านเกณฑ์มาตรฐาน จะช่วยให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
ของนักเรียนสูงขึ้นจนบรรลุเกณฑ์มาตรฐานการเรียนรู้ ตามจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม
ของบทเรียน ซึ่งเป็นการเพิ่มคุณภาพของการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ทอมสัน (Thomson ๑๙๗๔ : ๑๒๕๒) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง

"The development and validation of a remedial program for
upward bound students based upon the identification of
deficiencies in aural - oral communication" กลุ่มตัวอย่างเป็น
นักเรียนนิวกา จำนวน ๕๐ คน มีอายุระหว่าง ๑๔ - ๑๕ ปี เป็นการทดลอง
เพื่อแก้ไขข้อบกพร่องทางการฟังและการพูด ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏว่า
ผลต่างระหว่างคะแนนเฉลี่ยของการฟังระหว่างทดสอบก่อนสอน และหลังสอน
แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .๐๑ และผลต่างระหว่างคะแนนเฉลี่ยของ
การพูดแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .๐๕ แสดงว่าการสอนซ่อมเสริมมี
ประสิทธิภาพในการปรับปรุงการฟัง และการพูดของนักเรียนให้ดีขึ้น

* ประเภทของการสอนซ่อมเสริม

ออกโค (Otto ๑๙๗๓ : ๓๔ - ๓๕) ได้แบ่งประเภทของการสอน
ซ่อมเสริม ออกเป็น ๔ ประเภท คือ

๑. การสอนเพื่อแก้ไข เป็นการสอนในชั้นปกติ ผู้สอนอาจเป็นครูประจำชั้น หรือครูประจำวิชา จะสอนเมื่อนักเรียนทั้งชั้น หรือนักเรียนส่วนใหญ่ในชั้นเข้าใจผิดในเรื่องบางอย่าง หรือเรียนอ่อนกว่าที่ควรในบางเรื่องบางวิชา ผู้สอนต้องวิเคราะห์ปัญหา แล้วนำเทคนิคการสอนซ่อมเสริมมาแก้ปัญหานั้น ๆ

๒. การสอนเด็กที่บกพร่อง เป็นการสอนที่แยกเด็กออกไปจากชั้นเรียนปกติ การสอนประเภทนี้มักจะทำเป็นรายบุคคล หรือจัดเป็นกลุ่มย่อยตามลักษณะของข้อบกพร่อง ที่ปรากฏอย่างเดียวกัน เช่น การเรียน การอ่าน การพูดไม่ชัด

๓. การสอนแบบปรับสภาพ เป็นการสอนเด็กที่มีระดับสติปัญญาต่ำ เด็กประเภทนี้มีความสามารถในการเรียนรู้อยู่ในวงจำกัด เนื้อหาและวิธีการสอนจะต้องปรับปรุงให้ใกล้เคียงกับความสามารถในการเรียนของเขา ความคาดหวังในตัวเด็กต้องแตกต่างไปจากเด็กปกติ เพราะเด็กจะเรียนได้ช้า

๔. การสอนเร่ง หรือการสอนเพิ่ม เป็นการสอนเด็กฉลาด หรือเด็กที่มีสติปัญญาสูง แต่ไม่ได้ใช้ความสามารถทางสติปัญญาเต็มที่ ทำให้ไม่ประสบความสำเร็จในการเรียนเท่าที่ควร อาจเนื่องมาจากการไม่ได้รับการยอมรับมีปัญหาการปรับตัวให้เข้ากับเพื่อน หรือมีปัญหาทางอารมณ์

หลักการสอนซ่อมเสริม

บอนด์ และทิงเกอร์ (Bond and Tinker ๑๙๕๗: ๒๐๘-๒๑๘)

ได้กำหนดหลักการพื้นฐานเกี่ยวกับการสอนซ่อมเสริมไว้ดังนี้

- ๑. การจัดการสอนซ่อมเสริม จะต้องคำนึงว่า ผู้เรียนต้องการจะให้ผู้สอนสอนในเรื่องใดบ้าง
- ๒. การจัดโปรแกรมการสอนซ่อมเสริมจะต้องให้ความสำคัญต่อผู้เรียนเป็นรายบุคคล
- ๓. การสอนซ่อมเสริมจะต้องเป็นการสอนที่ได้มีการจัดเตรียมไว้ล่วงหน้า
- ๔. ควรจะได้มีการพิจารณาถึงความเหมาะสมของผู้เรียน
- ๕. อุปกรณ์และแบบฝึกหัดจะต้องเหมาะสมกับเรื่องที่คุณเรียนต้องการให้มีการจัดการสอนซ่อมเสริม

๖. กระบวนการในการจัดการสอนซ่อมเสริมจะต้องมีความพอเหมาะพอควร

- ๑. การสอนซ่อมเสริมควรใช้เทคนิคการสอนหลาย ๆ แบบ
- ๒. การสอนซ่อมเสริม ควรเป็นการจัดการสอนเฉพาะเรื่อง มิใช่เป็นการจัดการสอนโดยทั่ว ๆ ไป

เทนสเล่ (Tinsley ๑๙๖๕ : ๔๔) ได้อธิบายหลักการสอนซ่อมเสริม สรุปสาระสำคัญได้ดังต่อไปนี้

- ๑. การวินิจฉัยหาข้อบกพร่อง และการสอนเพื่อแก้ไขต้องทำในระยะสั้น ๆ ก่อนที่ข้อบกพร่องจะติดเป็นนิสัย ซึ่งยากต่อการแก้ไขภายหลัง
- ๒. ไม่มีวิธีสอนใดที่ดีที่สุดสำหรับการสอนซ่อมเสริม ดังนั้น วิธีการเทคนิคที่จะเลือกมาใช้ควรจะให้เหมาะสมและสอดคล้องกับข้อบกพร่องของเด็ก ซึ่งได้ผ่านการวินิจฉัยมาแล้ว
- ๓. ครูผู้สอนซ่อมเสริมต้องให้ความอบอุ่นแก่เด็ก สร้างความสัมพันธ์อันดี ให้กำลังใจ ความหวัง และต้องเป็นคู่อุปถัมภ์ในการแก้ปัญหาของเด็ก
- ๔. ครูต้องทราบระดับความสามารถของเด็ก เพื่อจะได้จัดกิจกรรมการสอนให้เหมาะสมกับความสามารถนั้น ๆ
- ๕. การวินิจฉัยปัญหา และการสอนซ่อมเสริมจะต้องได้รับความร่วมมือจากบุคคลหลายฝ่าย เช่น จิตแพทย์ นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ รวมทั้งพ่อแม่ และครูวิชาอื่น ๆ ด้วย

แฮร์ริส (Harris ๑๙๗๑ : ๒๕๖) ได้กล่าวถึงหลักการสำคัญของการสอนซ่อมเสริมไว้ดังต่อไปนี้

- ๑. เริ่มต้นจากปัญหา และสภาพที่เป็นอยู่ของผู้เรียน
- ๒. ในการใช้วิธีสอนแบบต่าง ๆ จะต้องมีความยืดหยุ่น และปรับให้เหมาะสมกับปัญหาของผู้เรียน
- ๓. การสอนซ่อมเสริมควรมีกิจกรรมและอุปกรณ์หลายอย่าง เพื่อป้องกันความเบื่อหน่ายของผู้เรียน
- ๔. ให้นักเรียนแข่งขันกับตัวเองมากกว่าแข่งขันกับเพื่อนในกลุ่ม
- ๕. ผู้เรียนต้องไ้ทราบความก้าวหน้าของตนเองทุกระยะอย่างสม่ำเสมอ
- ๖. ต้องให้ผู้เรียน เรียนทวนความพึงพอใจ

พันทิพา อุทัยสุข (๒๕๒๔ : ๓๓ - ๓๔) ใ้ให้หลักการสอนซ่อมเสริมไว้ดังต่อไปนี้

ก. หลักในการสอนซ่อมเสริมผู้เรียนอ่อนที่มีสาเหตุมาจากการไม่สนใจการเรียน หรือการได้รับการสอนไม่ถูกต้อง

- ๑. ให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนในภาคปฏิบัติมาก ๆ
- ๒. จัดกิจกรรมและแบบฝึกหัดที่น่าสนใจ ให้ผู้เรียนเกิดความสุขสนาน และไม่รำคาญ โดยเน้นการสอนเป็นรายบุคคลให้มากที่สุด
- ๓. จัดสถานที่พิเศษให้ผู้เรียน หรืออาจจัดแบ่งกลุ่มในห้องเรียนปกติก็ได้ แต่ไม่ควรให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกมีปมค้อย
- ๔. ถ้าผู้เรียนมีข้อบกพร่องหลายอย่าง ก็ควรแก้ไขข้อบกพร่องเหล่านั้นทีละอย่าง ไม่ควรแก้ไขพร้อม ๆ กัน เพราะจะทำให้เกิดความสับสน และควรแก้ไขในสิ่งที่เด็กบกพร่องมากที่สุดเสียก่อน
- ๕. ควรให้กำลังใจสม่ำเสมอ และใช้การเสริมพลัง หรือการใช้แรงเสริม เมื่อผู้เรียนฝึกได้ก้าวหน้า หรือสำเร็จตามเป้าหมาย
- ๖. การตั้งจุดประสงค์ ควรทำในระดัที่ต่ำกว่าธรรมดา เพื่อให้ผู้เรียนทำได้ตามวัตถุประสงค์ และเกิดความภาคภูมิใจ
- ๗. ใช้วิธีเร้าใจให้ผู้เรียนอยากทำ เช่น การใช้วิธีการค้นพบ ซึ่งครูเป็นผู้แนะนำทาง เพื่อให้นักเรียนค้นพบด้วยตัวเอง
- ๘. สื่อการสอนจำเป็นมากสำหรับการสอนซ่อมเสริม ควรหาสื่อการสอนที่แปลก หรือพิเศษกว่าธรรมดา
- ๙. ควรติดตามผลความก้าวหน้าของผู้เรียนแต่ละคนหลังจากเข้ารับการสอนซ่อมเสริมแล้วทุกกระยะ และควรรายงานผลให้ทราบด้วย เพื่อจะได้มีกำลังใจเมื่อเห็นผลงานของตนเอง

สำหรับผู้เรียนที่เรียนแก่นั้น การสอนเสริมอาจทำได้ด้วยวิธีการที่คล้าย ๆ กันกับการสอนซ่อมเสริมผู้เรียนอ่อน แต่งานที่ให้เพิ่มเติม ควรเป็นงานที่ท้าทายและสร้างสรรค์ โดยให้ผู้เรียนได้ค้นพบด้วยตัวเองให้มากที่สุด

- ข. หลักการจัดกิจกรรมสำหรับการสอนซ่อมเสริมผู้เรียนที่เรียนอ่อน
๑. กิจกรรมที่นำมาใช้ควรเป็นกิจกรรมที่ง่ายในการปฏิบัติ
  ๒. กฎเกณฑ์ หรือคำแนะนำบางอย่าง เช่น การเล่นเกม ควรใช้ภาษาง่าย ๆ เข้าใจได้อย่างรวดเร็ว และไม่น่าเบื่อ
  ๓. งานที่มอบหมายควรเป็นงานสั้น ๆ และไม่ซับซ้อน
  ๔. ควรใช้สื่อการสอนที่สามารถช่วยให้ผู้เรียน เปรียบเทียบสิ่งที่เรียนกับสิ่งที่ เป็นจริงในชีวิต เพื่อให้เกิดความเข้าใจ และเกิดความสนใจ
  ๕. ควรให้มีการฝึกปฏิบัติเป็นรายบุคคลให้มาก และเริ่มจากสิ่งง่าย ๆ ไปหาสิ่งที่ยากขึ้นทีละน้อย
  ๖. ควรเปิดโอกาสให้มีการทำงานเป็นกลุ่มบ้าง เพื่อให้ได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน
  ๗. การเสนอเนื้อหาของครู ต้องง่าย ชัดเจน และให้เห็นจริง อีกทั้งพยายามหลีกเลี่ยง การใช้เนื้อหามากเกินไป และเร็วเกินไป

ในการสอนซ่อมเสริม ผู้สอนควรมีความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนให้ น่าสนใจและโดนลึก ความสำคัญของการสอนซ่อมเสริมอยู่ที่การเลือกกิจกรรมการจัดลำดับขั้นของกิจกรรม ตลอดจนความสามารถของผู้สอนที่จะดำเนินกิจกรรมให้เหมาะสมกับผู้เรียน

จากหลักการสอนซ่อมเสริมที่ได้รวบรวม สามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้

๑. การสอนซ่อมเสริมจะต้องเริ่มต้นจากความต้องการความเหมาะสม และปัญหาของผู้เรียน
๒. การสอนซ่อมเสริมจะต้องให้ความสำคัญกับผู้เรียนเป็นรายบุคคล และควรเปิดโอกาสให้มีการทำงานเป็นกลุ่มบ้าง เพื่อจะได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน
๓. การสอนซ่อมเสริมจะต้องมีการจัดเตรียมไว้ล่วงหน้า
๔. อุปกรณ์สำหรับการสอนซ่อมเสริม ควรเหมาะกับเนื้อหาและผู้เรียน และควรมีหลายอย่างเพื่อป้องกันความเบื่อหน่าย
๕. กระบวนการในการจัดการสอนซ่อมเสริมจะต้องมีความพอเหมาะ

พอควร

๖. ควรใช้เทคนิคการสอนหลาย ๆ แบบ และจะต้องมีความยืดหยุ่น สามารถปรับให้เหมาะสมกับสภาพของผู้เรียน

๗. การสอนซ่อมเสริมควรเป็นการสอนเฉพาะเรื่อง มิใช่เป็นการจัดการสอนโดยทั่ว ๆ ไป

๘. ต้องสร้างความสัมพันธ์อันดีกับผู้เรียน โดยการให้กำลังใจความหวัง และเป็นครูต้องเป็นคู่คิดในการแก้ปัญหา ตลอดจนใช้วิธีการเสริมพลังให้ผู้เรียนสำเร็จตามเป้าหมาย

๙. กิจกรรมและแบบฝึกหัดสำหรับการสอนซ่อมเสริม จะต้องน่าสนใจ น่าสนุก และไม่ซ้ำซาก

๑๐. ต้องให้ผู้เรียนได้ทราบความก้าวหน้าของตนเองทุกระยะอย่างสม่ำเสมอ

๑๑. ถ้าผู้เรียนมีข้อบกพร่องหลายอย่าง ก็ควรแก้ไขข้อบกพร่องทีละอย่าง ไม่ควรแก้ไขพร้อม ๆ กัน เพราะจะทำให้เกิดความสับสน และควรแก้ไขในสิ่งที่เด็กบกพร่องมากที่สุดเสียก่อน

๑๒. การตั้งจุดประสงค์ในการสอนซ่อมเสริม ควรทำในระดับที่ต่ำกว่าธรรมดา เพื่อให้ผู้เรียนทำได้ตามวัตถุประสงค์และเกิดความภาคภูมิใจ

ผู้รับผิดชอบในการสอนซ่อมเสริม

กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (๒๕๒๔ : ๑๐๐) ได้กำหนดให้ผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องในการจัดการสอนซ่อม ดังนี้

๑. ครูผู้สอน
๒. หัวหน้าหมวดวิชา
๓. ครูแนะแนว
๔. ฝ่ายวิชาการ
๕. ฝ่ายวัดผล

อย่างไรก็ตาม ในการจัดการสอนซ่อมเสริม หัวหน้าสถานศึกษาควรจะได้มีบทบาทในการจัดการสอนซ่อมเสริมด้วย จึงสมควรที่จะให้ผู้ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้อง

ในการจัดการสอนซ่อมเสริมให้มีบทบาทดังต่อไปนี้

๑. หัวหน้าสถานศึกษา จะต้องสนับสนุนให้คณะครูในโรงเรียนจัดการสอนซ่อมเสริมให้แก่ักเรียนที่เรียนคี่และเรียนอ่อน
๒. ฝ่ายวิชาการ จะต้องจัดสอน จัดตารางสอนซ่อมเสริมไว้ในตารางเรียน และจัดครูเข้าสอนซ่อมเสริม
๓. ฝ่ายแนะแนว สำนรวจนักเรียนที่มีปัญหาทางการเรียน และร่วมมือกับฝ่ายวิชาการ จัดกลุ่มนักเรียนที่ยังบกพร่อง เสนอให้ฝ่ายวิชาการจัดสอน
๔. ฝ่ายวัดผล ช่วยวินิจฉัยข้อบกพร่องของผู้เรียน และติดตามผลในการจัดการสอนซ่อมเสริม
๕. หัวหน้าหมวดวิชา. จะต้องจัดครูเข้าสอนซ่อมเสริมในวิชาที่คนรับผิดชอบ
๖. ครูผู้สอน รับผิดชอบในการสอนซ่อมเสริม

อย่างไรก็ตาม การจัดการสอนซ่อมเสริม มิได้เป็นหน้าที่ของฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดโดยเฉพาะ ทุกฝ่ายจะต้องมีการปรึกษาหารือและปฏิบัติงานร่วมกันในการจัดการสอนซ่อมเสริมร่วมกัน เพราะการสอนซ่อมเสริมจะสำเร็จผลได้ก็ด้วยความร่วมมือ ความอกทน และความปรารถนาดีของครูทุกฝ่ายที่มีค่อนักเรียนในความรับผิดชอบ

ขั้นตอนในการจัดการสอนซ่อมเสริม

กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (๒๕๒๔ : ๑๐๒ - ๑๐๔)

ได้กำหนดขั้นตอนในการจัดการสอนซ่อมเสริมไว้ ดังนี้

๑. ครูผู้สอนสำรวจข้อบกพร่องของนักเรียน
๒. หัวหน้าหมวดวิชาและครูผู้สอนพิจารณาข้อมูลร่วมกันแล้วรวมสิ่งที่เป็นข้อบกพร่องของนักเรียนจัดแบ่งนักเรียนไว้เป็นกลุ่ม ๆ ให้มีลักษณะใกล้เคียงกัน ทั้งนี้อาจปรึกษาหารือกับฝ่ายแนะแนวด้วย
๓. หัวหน้าหมวดวิชาส่งข้อมูลและการแบ่งกลุ่มนักเรียนให้ฝ่ายวิชาการ กำหนดห้องสอนและเวลาสอน
๔. ฝ่ายวิชาการ ประสานงานกับหัวหน้าหมวดวิชา

๕. กำหนดการสอนซ่อมเสริมตามที่กำหนดไว้ จนนักเรียนบรรลุ และสามารถพัฒนาการเรียนตามจุดประสงค์ที่วางไว้

๖. ประเมินผลการเรียนซ่อมเสริม

พันทิพา อุทัยสุข (๒๕๒๔ : ๓๐) ได้เสนอขั้นตอนของการสอนซ่อมเสริมไว้ว่า ควรดำเนินการตามขั้นตอนต่อไปนี้

๑. วินิจฉัยขอบกพร่องของผู้เรียน
๒. แบ่งผู้เรียนเป็นกลุ่ม
๓. กำหนดการสอนซ่อมเสริม
๔. ติดตามผลการสอน

อย่างไรก็ตาม การสอนซ่อมเสริมโดยทั่วไปแล้ว ควรจะมีเพียง ๓ ขั้นตอนเท่านั้น คือ

๑. วินิจฉัยขอบกพร่องของผู้เรียน
๒. กำหนดการสอนซ่อมเสริม
๓. ติดตามผลการสอนซ่อมเสริม

การแบ่งผู้เรียนเป็นกลุ่ม ไม่น่าจะถือว่าเป็นขั้นตอน ควรจะถือว่าเป็นเทคนิคในการดำเนินการสอนซ่อมเสริมมากกว่า ส่วนกรณีของกรมสามัญศึกษา ซึ่งได้แบ่งถึง ๒ ขั้นตอนนั้น พิจารณาแล้วเห็นได้ว่า ขั้นตอนที่ ๒, ๓ และ ๔ เป็นหัวข้อที่เกี่ยวกับการบริหารทางวิชาการ ไม่น่าจะถือว่าเป็นขั้นตอนของการสอนซ่อมเสริม

การวินิจฉัยขอบกพร่องของผู้เรียน

สมศักดิ์ สิ้นจือเวชญ์ (๒๕๒๓ : ๒๔) กล่าวว่า ก่อนการสอนซ่อมเสริม ผู้สอนจะต้องสำรวจก่อนว่า ผู้เรียนนั้นมีจุดบกพร่องตรงไหน โดยมีวิธีการอยู่หลายวิธี

๑. ใช้แบบทดสอบสำรวจทั่ว ๆ ไป แบบทดสอบชนิดนี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อสำรวจว่านักเรียนมีความรู้เพียงไร

๒. ใช้แบบทดสอบวินิจฉัย เพื่อค้นพบว่าเรื่องใด หรือองค์ประกอบของเรื่องใด นักเรียนยังไม่สามารถประสบความสำเร็จ
๓. ใช้การสังเกตนักเรียนขณะทำงานในระหว่างที่ผู้สอนมอบหมายให้นักเรียนทำงาน
๔. ใช้การประชุมปรึกษาร่วมกับนักเรียน
๕. ใช้การวินิจฉัยโดยนักเรียนเอง เพราะนักเรียนจะรู้ดีกว่าตนเอง ไม่มีความรู้ในเรื่องใด

ในการพิจารณาว่า ผู้เรียนควรจะได้รับการสอนซ่อมเสริมหรือไม่นั้น ปกติจะยึดเกณฑ์เป็นหลัก โดยการเอาความรู้ ความสามารถของผู้เรียนไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่ว่า ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถถึงเกณฑ์หรือไม่ ถ้ายังไม่ถึงเกณฑ์ของสอนซ่อมเสริม และเกณฑ์ที่ใช้เป็นหลักก็คือ จุดประสงค์เชิงพฤติกรรมที่กำหนดไว้ในแผนการสอน

จำโพ สุจวิศกุล (๒๕๒๐ : ๔๗) ได้กล่าวถึงการสำรวจข้อบกพร่องของนักเรียนไว้ดังนี้

๑. การสำรวจทั่ว ๆ ไป อาจใช้วิธีทดสอบทั้งชั้น เพื่อวัดความสามารถของเด็กเป็นส่วนรวม แล้วจึงแยกกลุ่มทดสอบเป็นรายบุคคลในที่สุด
๒. การทดสอบอย่างละเอียด (identification) เพื่อให้รู้ว่าจุดใดตรงไหน เป็นข้อบกพร่องที่แท้จริง แล้วจึงหาสาเหตุเพื่อหาวิธีแก้ไข
๓. การศึกษาเด็ก อาจใช้หลายวิธี เช่น วิธีสังเกตเด็กในขณะที่เรียน ขณะเล่น หรือพูดคุยกับเพื่อนและวิธีสัมภาษณ์เด็ก

นอกจากนี้ พันทิพา อุทัยสุข (๒๕๒๔ : ๓๒) ได้กำหนดวิธีสำหรับการวินิจฉัยข้อบกพร่องของเด็กไว้ว่า ควรใช้หลายวิธีประกอบกัน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องมากที่สุด วิธีการที่นิยมใช้มี ดังนี้

๑. สังเกตการเรียน ซึ่งจะเป็นการพิจารณาว่า ผู้เรียนมีความสนใจในการเรียนหรือไม่ มีสมาธิเพียงใด และมีปฏิกริยาอย่างไรบ้าง
๒. การศึกษาเด็กเป็นรายกรณี เป็นการศึกษาเรื่องทั่ว ๆ ไป ของ

เด็กบางคนก็คิดว่ามีปัญหา โดยการศึกษาถึงความบกพร่องด้านต่าง ๆ ด้วย

๓. การทดสอบในชั้นเรียน เป็นการศึกษามากกว่าการเรียนปกติในชั้นเรียน โดยดูจากผลการเรียนของการสอนแต่ละครั้ง และความก้าวหน้าในการเรียนของผู้เรียน

๔. การทดสอบอย่างละเอียด เป็นการหาข้อบกพร่องในการเรียนของนักเรียนให้ตรงประเด็นจริง ๆ ว่า ส่วนใดจะต้องแก้ไขบ้าง โดยปกติควรใช้ข้อทดสอบมาตรฐาน แต่ในประเทศไทยแบบทดสอบชนิดนี้มีไม่มากนัก ดังนั้นจึงควรใช้ข้อสอบที่จัดทำขึ้นเอง โดยพยายามออกข้อสอบให้ได้คำตอบอย่างชัดเจนถึงข้อบกพร่องของผู้เรียน

๕. การสัมภาษณ์ผู้ปกครอง เป็นการปรึกษาหารือเกี่ยวกับปัญหาต่าง ๆ ของนักเรียนทั้งในด้านการเรียน และด้านอื่น ๆ

จากที่กล่าวแล้ว พอสรุปได้ว่า การวินิจฉัยข้อบกพร่องของผู้เรียน อาจใช้วิธีการดังต่อไปนี้ โดยยึดจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมเป็นเกณฑ์การตัดสินใจว่าจะต้องมีการสอนซ่อมเสริมหรือไม่

๑. ดูผลการทดสอบในชั้นเรียนจากการเรียนปกติในชั้นเรียน
๒. ใช้แบบทดสอบเพื่อทดสอบดูว่า นักเรียนยังไม่มีความรู้ในเรื่องใด
๓. สังเกตผู้เรียนขณะทำงาน
๔. ตรวจสอบฝึกหัดและตรวจผลงาน
๕. ปรึกษาหารือร่วมกับนักเรียน
๖. ศึกษานักเรียนเป็นรายกรณี
๗. สัมภาษณ์ผู้ปกครอง

การดำเนินการสอนซ่อมเสริม

ก. ลักษณะของการจัดการสอน

กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (๒๕๒๔ : ๑๐๐) ได้กำหนดลักษณะของการจัดการสอนซ่อมเสริมไว้ดังนี้

๑. การสอนซ่อมเสริมในระหว่างชั่วโมงสอนปกติ เมื่อครูผู้สอนพิจารณาเห็นว่า ยังมีนักเรียนส่วนหนึ่งยังไม่เข้าใจ หรือยังมีปฏิบัติงานไม่ได้ก็จัดการสอนซ่อมเสริมให้ทันที่จนนักเรียนส่วนนั้นเข้าใจ และสามารถปฏิบัติงานได้

๒. การสอนซ่อมเสริมที่ครูผู้สอนดำเนินการเอง โดยใช้ชั่วโมงว่าง หรือนอกเวลาเรียน หรือในวันหยุดตามความเหมาะสม

๓. การสอนซ่อมเสริมพิเศษแก่นักเรียนที่มีปัญหาทางการเรียน การสอนมาก เป็นเรื่องซึ่งทางฝ่ายแนะแนวจะคัดคนหาสาเหตุ และข้อมูลของนักเรียนคนนั้น แล้วนำมาสอนซ่อมเสริม

๔. การสอนซ่อมเสริมที่จัดทำไว้ในตารางการเรียน เป็นการจัดการสอนซ่อมเสริมที่กำหนดไว้ในหลักสูตรให้จัดทำสัปดาห์ละ ๑ ครั้ง วิธีการในลักษณะนี้ เป็นเรื่องซึ่งทางฝ่ายวิชาการ ครูผู้สอน หัวหน้าหมวดวิชา และครูแนะแนว จะต้องร่วมกันดำเนินการ โดยจะต้องสำรวจว่านักเรียนหมวดใดมีความจำเป็นจะต้องสอนซ่อมเสริมอะไร แล้วกำหนดจัดนักเรียน จัดห้อง และกำหนดตัวครูผู้สอน กำหนดเรื่องที่จะสอน แล้วดำเนินการสอนพร้อมกัน

ลักษณะของการจัดการสอนซ่อมเสริมตามที่ กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการกำหนดไว้นี้ พอจะแบ่งออกได้เป็น ๒ ลักษณะ ดังนี้

๑. การจัดการสอนซ่อมเสริมนอกรูปแบบ การสอนในลักษณะนี้เป็นบทบาทของครูผู้สอนโดยเฉพาะ เป็นการซ่อมเสริมในระหว่างชั่วโมงสอนปกติ ชั่วโมงว่างนอกเวลาเรียน หรือวันหยุดตามความเหมาะสม

๒. การจัดการสอนซ่อมเสริมในรูปแบบ เป็นการจัดการสอนซ่อมเสริมที่กำหนดไว้ในหลักสูตร ให้กำหนดไว้ในตารางเรียน จัดทำสัปดาห์ละ ๑ ครั้ง เป็นเรื่องที่จะต้องดำเนินการร่วมกันระหว่างฝ่ายวิชาการ หัวหน้าหมวดวิชา ครูผู้สอน และฝ่ายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

ข. ระยะเวลาในการจัดการสอนซ่อมเสริม

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (๒๕๒๓ : ๑๐) ได้กำหนดระยะเวลาในการสอนซ่อมเสริมไว้ว่า การสอนซ่อมเสริม ทางโรงเรียนหรือผู้สอน ควรจะให้เป็น ๓ ระยะ คือ

๑. ภายหลังการประเมินผลก่อนเรียน ถ้าพบว่านักเรียนยังมีพื้นฐานความรู้ไม่พอ หรือยังไม่มีพฤติกรรมขั้นต้นก่อนเรียน ควรจะได้จัดการสอนซ่อมเสริมให้

๒. ภายหลังการประเมินผลระหว่างเรียน ถ้าพบว่า นักเรียนยังไม่ผ่านตามเกณฑ์ของจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ ควรจะได้จัดการสอนซ่อมเสริมให้

๓. ภายหลังตัดสินผลการเรียน ถ้านักเรียนได้ระดับผลการเรียน "๐" ก่อนจะให้สอบแก้ตัว ควรจะได้จัดการสอนซ่อมเสริมก่อน

นอกจากนี้แล้ว กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (๒๕๒๔ : ๕๕) ยังได้อธิบายไว้ในคู่มือการบริหารการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช ๒๕๒๔ ว่า การสอนซ่อมเสริมควรดำเนินการดังนี้

๑. การสอนซ่อมเสริมก่อนการเรียนการสอน วิธีนี้เป็นกรดำเนินการดำเนินงานเพื่อให้นักเรียนในกลุ่มซึ่งมีความแตกต่างกันในพื้นฐานความรู้ มีความรู้เบื้องต้น ซึ่งจะเป็นพื้นฐานในการเรียนสิ่งใหม่ ได้มีความรู้พื้นฐานเท่าเทียมกันก่อน เพื่อว่า เมื่อสอนของใหม่นักเรียนจะได้สามารถเรียนรู้ได้โดยไม่ประสบปัญหาอันมีเหตุมาจากพื้นฐานความรู้เดิม

วิธีการนี้ ครูผู้สอนจะต้องหาวิธีทดสอบความรู้พื้นฐานเดิมของนักเรียน เมื่อทราบขอบกพร่องแล้วจึงทำการสอนซ่อมเสริม เช่น ถ้าครูสอนเรขาคณิต-วิเคราะห์ ครูจำเป็นจะต้องทดสอบความรู้พื้นฐาน เรื่องกราฟของนักเรียนก่อน หากนักเรียนยังไม่มีความรู้พื้นฐาน ครูก็ต้องทำการซ่อมเสริมให้นักเรียนมีความรู้เรื่องกราฟเสียก่อน

๒. การสอนซ่อมเสริมในขณะที่ทำการสอน แม้นักเรียนที่เรียนกลุ่มเดียวกัน จะมีความรู้พื้นฐานเท่าเทียมกัน แต่เมื่อเรียนรู้อะไรใหม่ การรับรู้ความเข้าใจในสิ่งที่เรียนใหม่ ย่อมมีความแตกต่างกัน นักเรียนบางคนอาจมีความรู้ ความเข้าใจตลอด นักเรียนบางคนอาจจะรับรู้หรือมีความเข้าใจประมาณครึ่งหนึ่ง และอาจจะมีนักเรียนบางคนไม่เข้าใจเรื่องที่ครูสอนเท่าไรเลย ดังนั้น เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ครูผู้สอนจำเป็นจะต้องใช้การสังเกต

ใช้การสอบถาม และวิธีการอื่น ๆ เพื่อจะทราบความแตกต่างของนักเรียน และ
ดำเนินการจัดสอนซ่อมเสริมให้กับนักเรียนที่ยังไม่บรรลุจุดประสงค์ จึงเป็น
หน้าที่ของครูผู้สอนจะต้องทุ่มเทและเสียสละให้แก่ักเรียนอย่างมาก

๓. การสอนซ่อมเสริมรายวิชาหลังการสอบปลายภาค เพื่อสอบแก้ตัว
เป็นการสอนซ่อมเสริมที่ดำเนินการหลังจากการวัดผลและประเมินผลการเรียน
วิชานั้น ๆ ไปแล้ว และนักเรียนสอบไม่ผ่านตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้

การสอนซ่อมเสริมขณะที่ทำการสอน และหลังการสอบปลายภาค ครู
ผู้สอนควรพิจารณาเลือกเอาเรื่องเฉพาะที่นักเรียนไม่รู้ ไม่เข้าใจ หรือไม่ผ่าน
เกณฑ์มาสอน มาทำความเข้าใจเพื่อให้นักเรียนผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้ มิใช่การ
สอบทบทวนใหม่ทั้งหมด เพราะ "การสอนซ่อมเสริมมิใช่การสอนพิเศษ"

. ศิริกาญจน์ โกลุสมถ (๒๕๒๒ : ๑๐)

ค. วิธีการสอนซ่อมเสริม

สมศักดิ์ สินธุเวชชัย (๒๕๒๓ : ๒๕) ได้กล่าวถึงวิธีการสอน
ซ่อมเสริมไว้ว่า การสอนซ่อมเสริมนักเรียนมีหลายวิธีขึ้นอยู่กับสภาพของ โรงเรียน
ว่าควรจะเลือกวิธีใดจึงจะเหมาะ หรืออาจจะเลือกหลาย ๆ วิธีก็ได้ เช่น

๑. นักเรียนสอนกันเอง ในการสอนซ่อมเสริมผู้สอนอาจจะคัดเลือก
นักเรียนเก่ง ช่วยสอนนักเรียนที่ยังไม่บรรลุจุดประสงค์ โดยให้ช่วยสอนตัวต่อตัว
หรือสอนเป็นกลุ่มย่อย ข้อดีของการที่ให้นักเรียนสอนกันเอง ก็คือ นักเรียนใช้
ภาษาแบบเดียวกัน ดังนั้น การถ่ายทอดความรู้ก็ดี การใช้ถ้อยคำอธิบายก็ดี
ย่อมจะทำให้เข้าใจง่ายกว่าภาษาที่ครูใช้ และยังทำให้ผู้ช่วยสอนสนใจการเรียน
เพิ่มขึ้น เพราะต้องมีความรับผิดชอบมากขึ้น

๒. การสอนแบบตัวต่อตัว การสอนซ่อมเสริมแบบตัวต่อตัวระหว่าง
ครูผู้สอนกับนักเรียนเป็นวิธีที่ดีที่สุด เพราะผู้สอนสามารถเลือกใช้ถ้อยคำ หรือ
วิธีการใดที่เหมาะสมกับนักเรียน สามารถจะจับจุดความสนใจของนักเรียนได้อย่าง
ใกล้ชิด และสามารถสอนได้ตรงตามที่นักเรียนกำลังมีปัญหา

๓. การสอนเป็นกลุ่มย่อย เพื่อความสะดวกควรจัดนักเรียนที่มี
ปัญหาเหมือน ๆ กัน อยู่ในกลุ่มเดียวกัน ผู้สอนอาจจะใช้วิธีการสอนและให้งาน

สลับทมนเวียนกันไปทีละกลุ่ม นักเรียนในแต่ละกลุ่มจะช่วยกันแก้ปัญหาความเข้าใจในบทเรียนซึ่งกันและกัน ร่วมมือซึ่งกันและกันไม่ทำให้ใครมีความรู้สึกมีมด้อยหรือปมเค้น ผู้สอนนอกจากจะใช้ครูที่สอนประจำแล้วก็อาจจะเปลี่ยนให้ผู้อื่นสอนแทนหรือทมนเวียนกันก็ได้

๔. แบบเรียนสำเร็จรูป ในกรณีที่ผู้สอนพบว่านักเรียนมีปัญหาในการเรียนบางเรื่อง อาจจะใช้แบบเรียนสำเร็จรูป แบบง่ายไม่ซับซ้อนเป็นสื่อในการเรียน โดยนักเรียนแต่ละคนจะท่องอ่าน ทำแบบฝึกหัด และตรวจคำตอบของตนเองในแบบฝึกหัดสำเร็จรูปนั้น

๕. สมุดแบบฝึกหัดเรียนด้วยตนเอง ลักษณะของสมุดแบบฝึกหัดเรียนด้วยตนเอง คล้ายแบบเรียนสำเร็จรูป เพราะเริ่มต้นด้วยการให้บทเรียนแล้วให้แบบฝึกหัด ต่อจากนั้นจึงเฉลยคำตอบ ลักษณะที่แตกต่างกันก็คือสมุดแบบฝึกหัด มีแบบฝึกหัดมากกว่าแบบเรียนสำเร็จรูป เพราะมีจุดมุ่งหมายที่จะให้นักเรียนได้ทำแบบฝึกหัดเป็นการฝึกทักษะให้มากยิ่งขึ้น

๖. เขียนคำถามเอง โดยการมอบหมายให้นักเรียนอ่านบทเรียนแล้วเขียนคำถามจากบทเรียนนั้นลงบัตรคำ จากนั้นจึงเขียนคำตอบลงบนอีกด้านหนึ่ง เมื่อเขียนเสร็จแล้ว นักเรียนจับคู่ เพื่อฝึกหัดโดยการถาม - ตอบ

๗. ให้ทำกิจกรรมเพิ่มเติม ภายหลังจากวินิจฉัยปัญหา ถ้าพบว่าผู้เรียนมีความเข้าใจแล้ว แต่สมควรได้รับการฝึกทักษะเพิ่มขึ้นอีก ผู้สอนอาจใช้วิธีการมอบหมายงานให้ทำ เช่น ทำแบบฝึกหัดเพิ่มขึ้น

ศิริกาญจน์ โกสุมภ์ (๒๕๒๒ : ๑๑) ได้กล่าวถึงวิธีการสอนซ่อมเสริมว่า วิธีการสอนซ่อมเสริม ที่จะเสนอแนะต่อไปนี้ เป็นวิธีการที่ครูสามารถจะนำไปใช้ในชั้นเรียนได้อย่างคุ้มค่า ภายใตเวลาเรียนของนักเรียนนั่นเอง ครูอาจจะเลือกใช้วิธีการอย่างใดอย่างหนึ่งที่เหมาะสมกับสภาพของโรงเรียน ความต้องการของครูซึ่งจะใช้เพียงวิธีการเดียว หรือหลาย ๆ วิธีก็ละกันก็ได้ คือ

๑. ครูอาจจะแบ่งกลุ่มนักเรียนในชั้นเรียนโดยการ คละกันระหว่างนักเรียนที่เรียนเก่งกับนักเรียนที่เรียนอ่อนแล้วให้มีการแข่งขันผลการเรียนกัน

ระหว่างกลุ่ม โดยครูอาจจะทำกราฟแสดงผลการเรียนของนักเรียนแต่ละกลุ่มไว้บนแผ่นป้ายนิเทศ ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มได้ดูเพื่อเปรียบเทียบกัน โดยครูจะต้องเน้นในเรื่องการแข่งขันกันเป็นกลุ่มมากกว่าตัวบุคคล และสอดแทรกให้นักเรียนรู้จักการช่วยเหลือกันภายในกลุ่ม โดยเฉพาะ เน้นให้นักเรียนที่เรียนเก่งช่วยเหลือให้นักเรียนที่เรียนอ่อน โดยการช่วยอธิบายเรื่องที่เพื่อนไม่เข้าใจให้ฟัง หรือช่วยสอนเพื่อนในเรื่องที่ครูกำหนดให้ ซึ่งในระยะแรกครูอาจจะต้องคอยควบคุมและคอยให้ความช่วยเหลือแก่นักเรียนทั้งที่เรียนเก่ง และเรียนอ่อนในเรื่องวิธีการที่จะถ่ายทอด และรับความรู้จากเพื่อน จนกว่านักเรียนจะเคยชินและคุ้นเคยกับวิธีการดังกล่าว จึงปล่อยให้เด็กแต่ละกลุ่มสอนซ่อมเสริมกันเองต่อไป

๒. แบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่ม เช่นเดียวกับวิธีการแรก แต่แบ่งนักเรียนตามระดับผลการเรียน คือ แบ่งเป็นกลุ่มเก่ง กลุ่มปานกลาง และกลุ่มอ่อน ในการสอนบางวิชา ครูอาจสอนนักเรียนรวมกันทั้งสามกลุ่ม แต่สำหรับบางวิชาที่นักเรียนกลุ่มอ่อนจะต้องเรียนซ่อมเสริม ครูอาจจะสอนกลุ่มอ่อนซ้ำกว่ากลุ่มปานกลาง และกลุ่มเก่ง โดยใช้เวลาที่กลุ่มปานกลาง และกลุ่มเก่งเข้าใจในบทเรียนแล้ว และกำลังทำแบบฝึกหัดอยู่ มาอธิบายทบทวนซ้ำ ๆ ให้กลุ่มอ่อนฟังอีกครั้ง แล้วให้ทำแบบฝึกหัดที่บ้านต่อไป

๓. แบ่งกลุ่มนักเรียนในชั้นเรียนให้ละกันตั้งแต่ชั้นสูงสุดลงมาถึงชั้นต่ำสุด มีครูที่ปรึกษาประจำกลุ่ม มีนักเรียนเป็นกรรมการกลุ่มแล้วมีการพบปะประชุมกันตามโอกาส เพื่อให้นักเรียนที่อยู่มัธยมสูงกว่าช่วยสอนซ่อมเสริมให้นักเรียนที่เรียนอ่อนในชั้นต่ำ และเน้นในการช่วยเหลือกันด้านการศึกษา วิธีการนี้อาจจะจัดให้มีการแข่งขันกันทางด้านการเรียนระหว่างกลุ่มทั้งโรงเรียนก็ได้ โดยจำนวนนักเรียนแต่ละกลุ่มไม่ควรจะมีจำนวนมากเกินไป

๔. การสร้างสื่อการเรียน เพื่อช่วยเหลือในการสอนซ่อมเสริมซึ่งครูประจำชั้น หรือครูที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับวิชาการของโรงเรียน อาจร่วมมือกันจัดทำขึ้นโดยการจัดทำในรูปของการแต่งหนังสือประกอบบทเรียนที่ยาก ๆ หรืออาจจัดทำในรูปของบทเรียนโปรแกรมก็ได้ เพราะนักเรียนสามารถนำไปศึกษาค้นคว้าเองทุกเวลาที่ต้องการ

๕. การจัดให้มีศูนย์ส่งเสริมการเรียนของนักเรียนขึ้นในโรงเรียน โดยครูใหญ่ หรือครูผู้ควบคุมวิชาการอาจจะร่วมกับคณะครูจัดให้มีขึ้น แล้วจัดให้ครูที่มีชั่วโมงว่างเป็นผู้ทำหน้าที่ควบคุมและให้บริการแก่นักเรียน เมื่อครูประจำชั้นเห็นว่า นักเรียนคนใดที่มีความจำเป็นจะต้องเรียนซ่อมเสริมในวิชาใด เรื่องใด ก็อาจจะทำเป็นหนังสือส่งตัวให้นักเรียนถือมาหาครูที่ประจำห้องศูนย์ส่งเสริมการเรียนของนักเรียนในชั่วโมงการสอนซ่อมเสริม หรือในเวลาว่างอื่น ๆ

๖. การสอนพิเศษ การสอนพิเศษเป็นวิธีการสุดท้ายที่ขอแนะนำแม่จะเป็นวิธีการที่น่าเบื่อ และซ้ำซาก จำเจ ทำให้เสียเวลา ทั้งของครูและนักเรียนก็ตาม แต่ก็เป็วิธีการที่ครูใช้กันเป็นส่วนมาก และอาจจะกล่าวได้ว่าเป็นวิธีการที่ง่ายที่สุด และครูดึกที่สุดด้วย แต่ครูควรจะสอนพิเศษด้วยวิธีการที่แตกต่างไปจากการสอนในชั้นเรียน เช่น แทรกเกม และเพลงประกอบบทเรียนให้มากขึ้น ใช้เวลาในการสอนให้มากขึ้น และครูควรจะเรียงลำดับขั้นตอนในการสอนให้เป็นไปตามลำดับขั้นจากง่ายไปหายาก ซึ่งนักเรียนที่เรียนไม่ทันเพื่อนจะได้ติดตาม และทำความเข้าใจในบทเรียนได้ง่ายขึ้นกว่าเดิม

นอกจากวิธีการของ สมศักดิ์ สินธุรเวชญ์ และศิริกาญจน์ โกสุมภ์ ดังได้กล่าวแล้ว กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (๒๕๒๓ ๑๐๔ - ๑๐๕) ได้เสนอแนะวิธีการสอนซ่อมเสริม ซึ่งสอดคล้องกับวิธีการของสมศักดิ์ สินธุรเวชญ์ ดังนี้

๑. การสอนแบบตัวต่อตัว เป็นวิธีที่ดีที่สุด ผู้สอนเลือกใช้ถ้อยคำและวิธีการเหมาะสมกับแต่ละคนได้ สามารถชักจูงความสนใจของนักเรียนได้อย่างใกล้ชิด และสามารถสอนได้ตรงตามที่นักเรียนกำลังประสบปัญหา

๒. การสอนเป็นกลุ่มย่อย เพื่อความสะดวกควรจัดนักเรียนที่มีปัญหาเหมือน ๆ กัน อยู่ในกลุ่มเดียวกัน ผู้สอนอาจจะใช้วิธีการสอนและให้งานสลับหมุนเวียนกันไปทีละกลุ่ม ข้อดีของวิธีนี้คือ นักเรียนในแต่ละกลุ่มจะช่วยกันแก้ปัญหา ความเข้าใจในบทเรียนซึ่งกันและกัน ร่วมมือซึ่งกันและกัน ไม่ทำให้ใครรู้สึกว่า มีปมค้อยหรือปมเค้น

๓. นักเรียนสอนกันเอง ผู้สอนอาจคัดเลือกนักเรียนที่เรียนเก่งช่วยสอนนักเรียนที่ยังไม่บรรลุจุดประสงค์ โดยให้ช่วยสอนตัวต่อตัว หรือสอนเป็นกลุ่มย่อย การอธิบายและถ่ายทอดความรู้ นักเรียนจะใช้ภาษาแบบเดียวกัน ย่อมทำให้เข้าใจง่ายกว่าภาษาที่ครูใช้ ทั้งยังทำให้ผู้ช่วยสอนสนใจในการเรียนเพิ่มขึ้น

๔. แบบเรียนสำเร็จรูป ในกรณีที่ผู้สอนพบว่าปัญหาการเรียนในบางเรื่อง อาจจะใช้แบบเรียนสำเร็จรูปแบบง่าย ๆ ไม่ซับซ้อน เป็นสื่อในการเรียน โดยนักเรียนแต่ละคนจะต้องอ่าน ทำแบบฝึกหัด และตรวจคำตอบของตนเอง โดยแบบฝึกหัดสำเร็จรูปนั้น

๕. สมุดแบบฝึกหัดเรียนด้วยตนเอง คล้ายกับแบบเรียนสำเร็จรูปเริ่มต้นด้วยการให้บทเรียน แล้วให้แบบฝึกหัด และเฉลยคำตอบ มีแบบฝึกหัดมากกว่าแบบเรียนสำเร็จรูป เพราะมีจุดมุ่งหมายที่จะให้ผู้เรียนได้ทำแบบฝึกหัดเป็นการฝึกทักษะให้มากยิ่งขึ้น

๖. ให้ทำกิจกรรมเพิ่มเติม กรณีที่นักเรียนมีแต่ความเข้าใจ แต่ยังขาดทักษะ ผู้สอนก็มอบหมายงานให้ทำ ให้ทำแบบฝึกหัดที่มีระดับความยากง่ายใกล้เคียงเพิ่มขึ้น

จากวิธีการสอนซ่อมเสริม ดังได้กล่าวมาแล้วพอสรุปได้ว่า วิธีการที่อาจนำมาสอนซ่อมเสริมนั้น มีดังนี้

๑. ให้นักเรียนสอนกันเอง โดยครูผู้สอนเป็นผู้ควบคุมดูแล
๒. ครูผู้สอนสอนแบบตัวต่อตัวกับนักเรียน
๓. จัดการสอนเป็นกลุ่มย่อย ให้กลุ่มมีบทบาทในการสอน
๔. ให้นักเรียนเรียนเอง โดยใช้แบบเรียนสำเร็จรูป
๕. ให้นักเรียนทำกิจกรรมและแบบฝึกหัดเพิ่มเติม
๖. จัดสอนพิเศษ

จะเห็นได้ว่า การสอนซ่อมเสริม ครูสามารถใช้วิธีการต่าง ๆ ได้หลายวิธี การสอนจะได้ผลหรือไม่ ย่อมขึ้นอยู่กับครูผู้สอนหนึ่งจะต้องทำความเข้าใจในวิธีการต่าง ๆ เพื่อที่จะได้ช่วยเหลือให้นักเรียนให้มีผลการเรียนดีขึ้น และขึ้นอยู่กับ

ความร่วมมือของทุก ๆ ฝ่ายในโรงเรียน ตั้งแต่ครูประจำชั้น หัวหน้าหมวดวิชา ฝ่ายวิชาการ ฝ่ายสนับสนุนการสอน ตลอดจนผู้บริหารโรงเรียนด้วย

การประเมินผลการสอนซ่อมเสริม

ไม่ค่อยจะมีการกล่าวถึงรายละเอียดเกี่ยวกับการประเมินผลการสอนซ่อมเสริมกันมากนัก คงเป็นเพราะว่า การประเมินผลการสอนซ่อมเสริมใช้วิธีการ เช่นเดียวกันกับการประเมินผลการเรียนการสอนโดยทั่วไป โดยใช้หลักการและวิธีการในการประเมินแบบเดียวกัน

กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (๒๕๓๓:๑๐๑) ได้เสนอแนะเกี่ยวกับวิธีการประเมินผลการสอนซ่อมเสริมว่า อาจทำได้หลายวิธี ตามความเหมาะสมของเนื้อหา และกิจกรรมของจุดประสงค์นั้น ๆ เช่น

๑. การสังเกต ใช้ในการประเมินจุดประสงค์ ในเรื่องความคล่องแคล่วคล่องในการปฏิบัติตามวิธีดำเนินงาน เช่น การปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์ การเล่นดนตรี การอ่านทำนองเสนาะ ฯลฯ

๒. การตรวจผลงาน หากมอบหมายงานให้นักเรียนไปทำ ก็จะต้องใช้วิธีการตรวจผลงานเพื่อประเมินผล

๓. การสัมภาษณ์ หากเป็นจุดประสงค์ของเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการแสดงความคิดเห็น หรือเล่ารายละเอียดวิธีปฏิบัติงาน หรือรายงานผลการสังเกต ผู้สอนอาจใช้วิธีการสัมภาษณ์ นักเรียน หลังจากที่มีมอบหมายกิจกรรมให้ไปปฏิบัติ

๔. การสอบข้อเขียน หากต้องการวัดผลด้วยความแม่นยำ เช่น ภาคทฤษฎี ครูอาจสอบเป็นข้อเขียน แต่ควรจะเป็นการสอบอย่างสั้น ๆ และรวบรัด มิฉะนั้นทั้งผู้เรียนและผู้สอน จะต้องเสียเวลาในการซ่อมไปมาก ทำให้ไปเบียดเบียนเวลาของการเรียนการสอนตามปกติ

นอกจากนี้แล้ว พันทิพา อุทัยสุข (๒๕๒๔:๓๕) ได้เสนอแนะเกี่ยวกับการติดตามผลการสอนซ่อมเสริมว่า ต้องมีการปฏิบัติด้วยความระมัดระวัง และมีความจำเป็นต้องกระทำ เพื่อจะได้ทราบว่า การจัดการสอนซ่อมเสริมที่กระทำอยู่

ได้ผลเป็นที่น่าพอใจเพียงใดและมีส่วนใดบ้างที่จะต้องสอนซ่อมเสริมใหม่ เมื่อมีการติดตามผลแล้ว ก็จะต้องนำผลมาใช้ในการปรับปรุงการสอนต่อไป

วิธีการติดตามผลมี ดังนี้

๑. วัดความก้าวหน้าในการ เรียนของนักเรียน โดยเฉพาะในกรณีที่นักเรียนมีความบกพร่อง โดยมีการวัดผลอย่างสม่ำเสมอ เป็นระยะ ๆ

๒. ตรวจสอบความก้าวหน้าในการ เรียนของผู้เรียนในวิชาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

๓. ใช้วิธีการสังเกต เพื่อดูความสนใจในการเรียนของนักเรียนในวิชาอื่น ๆ โดยการสังเกตจากการร่วมกิจกรรมในกลุ่ม และสังเกตพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงว่าเป็นไปตามที่ต้องการหรือไม่เพียงใด

๔. ใช้วิธีการสัมภาษณ์ หรือแบบสอบถาม เพื่อประเมินว่า กิจกรรมที่ใช้น่าสนใจเพียงใด และได้ผลเป็นอย่างไร

เมื่อได้ผลจากการติดตามแล้ว ก็นำย้อนกลับมาพิจารณาว่ามีปัญหาหรือบกพร่องตรงไหน จากนั้นก็ดำเนินการแก้ไขปรับปรุงเพื่อให้การสอนซ่อมเสริมได้ผลดีที่สุด นักเรียนบางคนเมื่อเข้ารับการสอนซ่อมเสริมระยะหนึ่งแล้ว ปรากฏว่ายังมีข้อบกพร่องเดิมอยู่ ก็จะต้องเข้ารับการสอนซ่อมเสริมในเรื่องเดิมอีกจนสามารถแก้ไขข้อบกพร่องนั้นได้ สำหรับบางรายอาจซ่อมเสริมข้อบกพร่องอื่นก่อนแล้วจึงกลับมาแก้ไขข้อบกพร่องเท่าที่ยังไม่สามารถแก้ไข

ปัญหาในการจัดการสอนซ่อมเสริม

กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (๒๕๒๔ : ๑๐๖ - ๑๐๘)

ได้สรุปปัญหาการจัดการสอนซ่อมเสริมที่น่าจะเกิดขึ้นในโรงเรียนพร้อมกับเสนอแนวทางแก้ปัญหา ดังต่อไปนี้

๑. ปัญหาทางด้านการบริหาร

ขาดการติดต่อประสานงาน ของผู้บริหาร โรงเรียน ฝ่ายวิชาการ และหัวหน้าหมวดวิชา ซึ่งอาจจะ เป็นเพราะ

๑.๑ ฝ่ายวิชาการ และหัวหน้าหมวดวิชาไม่รู้จะดำเนินการอย่างไร
 ไร ทุกชี้แจงแนะนำอะไรแก่ครูที่สอนไม่ได้ชัดเจนจึงปล่อยปละละเลย

๑.๒ ผู้บริหารไม่รู้ไม่เข้าใจ และไม่สนใจในการดำเนินการ
 เรื่องนี้

การแก้ปัญหาด้านการบริหาร

ผู้บริหารฝ่ายวิชาการ ตลอดจนหัวหน้าหมวดวิชา ควรจะได้ศึกษา
 และทำความเข้าใจในหลักสูตรอย่างละเอียดถี่ถ้วน ร่วมกันวางแผนการดำเนินการ
 การจัดสอนซ่อมเสริมในโรงเรียนผู้บริหาร หรือฝ่ายวิชาการ ควรจะได้ให้ความ
 กระจ่างในวิธีดำเนินการจัดสอนซ่อมเสริม และติดตามประเมินผลการสอนซ่อม
 เสริมที่จัดขึ้น

๒. ปัญหาด้านวิชาการ

๒.๑ ครูผู้สอนเห็นว่า คนทำการสอนมานานแล้ว การสอนซ่อมเสริม
 เป็นการเพิ่มภาระให้มากขึ้น ทำให้จิตใจไม่อยากจะเสียสละ

๒.๒ ครูผู้สอนไม่เข้าใจ ไม่ยอมรับความจำเป็นของการสอนซ่อม
 เสริม ยังฝังใจอยู่กับวิธีการสอนเก่า ๆ ซึ่งครูผู้สอนมีความสะดวกสบาย ไม่ต้อง
 สนใจอะไรในตัวนักเรียน และผลที่จะเกิดแก่นักเรียน

๒.๓ นักเรียนให้ความสนใจน้อยไม่เข้าเรียนซ่อมเสริม

การแก้ปัญหาด้านวิชาการ

๑. เป็นหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียน ฝ่ายวิชาการ ตลอดจนหัวหน้า
 หมวดวิชาจะต้องชี้แจงให้ครูผู้สอนเข้าใจในหลักสูตรและมองเห็นความจำเป็นของ
 การสอนซ่อมเสริม ชี้แนะให้เห็นความแตกต่างของนักเรียน ในการรับรู้ในการ
 ทำความเข้าใจ ให้เห็นผลเสียหายที่จะเกิดขึ้น เมื่อปล่อยให้ให้นักเรียนเรียนโดย
 บางคนรู้เรื่องบ้าง บางคนไม่รู้ไม่เข้าใจอะไรเลย และพยายามปลุกใจให้ครู
 อาจารย์ มีน้ำใจเสียสละเพื่อนักเรียน

๒. จัดให้มีการแนะนำความรู้ทางด้านเทคนิค การประเมินผล
 การนำผล การประเมินมาวิเคราะห์ให้ครูสามารถประเมินผลได้โดยวิธีง่าย ๆ

แบบต่าง ๆ เช่น การสังเกต การตั้งคำถาม การทดสอบย่อย เพื่อประเมินผล การเรียนรู้ของนักเรียน

๓. ชี้นำเทคนิคและวิธีการสอนซ่อมเสริมให้ครูผู้สอนได้เข้าใจ และนำไปปฏิบัติในการสอนซ่อมเสริม

๔. ครูผู้สอนควรจะได้นำเทคนิคใหม่ ๆ ทางด้านการสอนมาสอนซ่อมเสริม เพื่อสร้างความสนใจของนักเรียน และเป็นการทำให้นักเรียนสนใจ เข้าใจง่ายขึ้นไม่เบื่อหน่าย

๕. ฝ่ายบริหาร ฝ่ายวิชาการ ตลอดจนหัวหน้าหมวดวิชาให้ความช่วยเหลือ แนะนำเอาใจใส่ดูแลทั้งครูผู้สอน และนักเรียนให้ดำเนินการเรียนการสอนอย่างสม่ำเสมอ

๓. ปัญหาเกี่ยวกับสถานที่ - เวลา ห้องเรียนไม่เพียงพอ ปัญหา โรงเรียนผลิตเดี่ยว และสองผลิต

การแก้ปัญหาตามสถานที่เวลา

๑. ในกรณีที่โรงเรียนมีการเรียน การจัดการสอนซ่อมเสริมอาจจัดไว้ในตารางสอน หรือในชั่วโมง home - room หรือในช่วงเวลาพักกลางวัน หรือตอนท้ายของชั่วโมงก็อาจทำได้ ขึ้นอยู่กับสภาพของโรงเรียนและความสะดวก เวลาที่ใช้สอนไม่จำเป็นต้องให้ครบ ๑ คาบ ใน ๑ ครั้ง อาจเป็น ๑๕ นาที ๓๐ นาที หรือ ๕๐ นาที ก็ได้ แต่ต้องครบ ๑ คาบ ตามหลักสูตรได้กำหนดไว้

สถานที่เรียนถ้าจัดตามตารางสอน ก็ต้องมีห้องเรียน แต่ถ้านักเรียนในแต่ละกลุ่มมีน้อยก็ไม่จำเป็นต้องใช้ห้องเรียน โดยอาจพานักเรียนไปนั่งเรียนใต้ร่มไม้ หรือบริเวณใดที่เห็นว่าเหมาะสม การจัดการสอนในโรงเรียนผลิตเดี่ยว อาจมีวิธีการซ่อมเสริมที่ต่างกันไปบ้าง ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงความพร้อมของบุคลากร ห้องเรียน และสภาพของโรงเรียนนั้น ๆ ด้วย

๒. ในกรณีเป็นโรงเรียนสองผลัด อาจดำเนินการจัดแบบโรงเรียน
ผลัดเดียวก็ได้ ถ้ามีห้องเรียนมากพอ แต่ถาขาดห้องเรียนก็อาจจัดโดยให้นักเรียน
รอบเช้าไปเรียนซ่อมเสริมในตอนบ่าย และนักเรียนรอบบ่ายก็ไปเรียนซ่อมเสริม
ในตอนเช้า ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงความพร้อมของบุคลากร ห้องเรียน และสภาพของ
โรงเรียนนั้นเช่นเดียวกัน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย